

УКРАЇНСЬКА ХАРТІЯ ВІЛЬНОЇ ЛЮДИНИ В СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО ЧАСУ

НАУКОВІ СТАТТІ, ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
ТА ІНШІ МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ, ПРИУРОЧЕНОЇ ПАМ'ЯТІ
БОГДАНА ГАВРИЛИШИНА

22 травня 2026 року
м. Тернопіль

УДК (082): 37.035:172.15
У 45

У 45 Українська Хартія вільної людини в системі цінностей українського суспільства в умовах війни та повоєнного часу: збірник наукових статей, тез доповідей та інших матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, приуроченої пам'яті Богдана Гаврилишина / Редколегія: О. М. Петровський, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, Н. Б. Стрийвус. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2026. 270 с.

У збірнику публікуються наукові статті, тези доповідей та інші матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Українська Хартія вільної людини в системі цінностей українського суспільства в умовах війни та повоєнного часу», що приурочена пам'яті Богдана Гаврилишина, проведеної Тернопільським обласним комунальним інститутом післядипломної педагогічної освіти 22 травня 2026 р.

Усі матеріали збірника подаються в редакції авторів. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори.

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти
(протокол №4 від 18 червня 2026 р.)*

УДК (082): 37.035:172.15

©Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2026

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

НАУКОВИЙ, МЕТОДИЧНИЙ, ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК

**НАУКОВІ СТАТТІ, ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ ТА ІНШІ МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
ПРИУРОЧЕНОЇ ПАМ'ЯТІ БОГДАНА ГАВРИЛИШИНА**

***УКРАЇНСЬКА ХАРТІЯ ВІЛЬНОЇ ЛЮДИНИ В
СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА
В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО ЧАСУ***

22 травня 2026 року

З М І С Т

<i>Петровський О. М.</i> Гуманістичні цінності у світоглядній концепції Богдана Гаврилишина.....	с. 7
<i>Аніщенко В. О., Олефір Л. І.</i> Засуджені за колабораційну діяльність: виклики для кримінально-виконавчої системи України та формування громадянської ідентичності.....	с. 16
<i>Антків В. В.</i> Цінності свободи та відповідальності у формуванні стійкого українського суспільства: спадщина Богдана Гаврилишина.....	с. 19
<i>Бабійчук Т. В.</i> Роман «Ренегат» Петра Білоуса, або думки про патріотичне виховання.....	с. 24
<i>Бабовал Н. Р., Мацюк С. О.</i> Педагогічні підходи до підтримки ментального здоров'я учасників освітнього процесу крізь призму цінностей Української хартії вільної людини.....	с. 29
<i>Бажаткіна О. М.</i> Українська хартія вільної людини як ціннісна основа утвердження української національної та громадянської ідентичності на уроках «Захист України» (основи медичних знань).....	с. 32
<i>Борисюк З. В.</i> Духовне перезавантаження влітку: як відновити внутрішній ресурс крізь призму цінностей Української хартії вільної людини.....	с. 41
<i>Брик Р. С., Брик Ю. Р.</i> Ціннісний підхід до формування мотивації навчання учнів в реаліях сьогодення	с. 45
<i>Буняк С. М.</i> Збереження і підтримка ментального здоров'я учасників освітнього процесу крізь призму цінностей Української хартії вільної людини в умовах сучасних викликів.....	с. 50
<i>Вацяк А. С., Чередниченко О. Ю.</i> Роль позашкільної освіти у національно-патріотичному вихованні молоді в умовах війни та відбудови України.....	с. 53
<i>Гаврилишин П. М., Гаврилишин Т. Ю.</i> Секрет успіху Богдана Гаврилишина.....	с. 57
<i>Гаврилюк-Єнсен Л. В., Живко М. А.</i> Ідеї Богдана Гаврилишина у формуванні нової моделі освітньої дипломатії та економічної реконструкції України.....	с. 67
<i>Гайда В. Я.</i> Імплементация цінностей Української хартії вільної людини у процесі STEM-орієнтованого підвищення кваліфікації вчителів природничої освітньої галузі.....	с. 88
<i>Глинська Г. В.</i> Богдан Гаврилишин: наукова, освітня та суспільно-політична спадщина у становленні демократичної України.....	с. 93
<i>Глядик М. Б., Свистун О. О.</i> Ментальне здоров'я осіб із особливими освітніми потребами як складова успішної соціалізації	с. 96
<i>Горяча Н. В.</i> Шкільний музей – майданчик формування національних цінностей, державної та громадянської ідентичності учнівської молоді на засадах Української хартії вільної людини.....	с. 101
<i>Гринда В. В.</i> Аксиологічні паралелі Пластового закону та Декларації відповідальності людини Богдана Гаврилишина в контексті формування	

свідомої нації.....	с. 105
Гупан Н. М. Підручник з історії України для 8 класу як простір формування національних цінностей та громадянської ідентичності в контексті Хартії вільної людини.....	с. 109
Дем'янюк О. Б. Глобальні орієнтири Богдана Гаврилишина для повоєнної реконструкції та демократичного розвитку України.....	с. 113
Джеджула О. М. Ментальне здоров'я учасників освітнього процесу в умовах війни: виклики та стратегії підтримки.....	с. 116
Дутчак І. Я. Як виховати справжню людину: практичне впровадження цінностей Хартії у шкільному житті.....	с.121
Зісельс Й. С. Самообмеження та самопожертва.....	с.126
Кавецький В. Є. Психологічне благополуччя педагога через призму реалізації ідей Української хартії вільної людини.....	с. 129
Качуровська І. С. Виховний потенціал Української хартії вільної людини в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення.....	с. 133
Ковалик І. М. Сучасні трансформаційні процеси українського суспільства і держави та актуалізація Української хартії вільної людини в освітньому просторі.....	с. 138
Колодійчук О. Я. Відображення ідей Богдана Гаврилишина в контексті розвитку STEM-освіти.....	с. 147
Корицька Г. Р. Цінності Української хартії вільної людини у формуванні громадянської стійкості молоді (на матеріалі новели Галини Гузовської-Корицької «Бранка з-над Дніпра»).....	с. 151
Коротюк З. М., Ярмолицька С. О. Сила волі як психологічний ресурс самоконтролю та виживання особистості в умовах війни.....	с. 154
Красна Н. В., Поморська А. В. Формування ціннісного освітнього простору ліцею.....	с. 158
Лебедик Л. В. Українська хартія вільної людини як інструмент формування громадянської ідентичності майбутніх психологів у курсі «Основи психокорекції та психореабілітації».....	с. 162
Магера Т. В. Національно-патріотичне виховання молоді: синергія цінностей УХВЛ та сентенцій Дмитра Донцова.....	с. 167
Маринович М. Ф. Богдан Гаврилишин як речник відповідальної свободи... Марфут Л. М. Формування національної ідентичності на засадах Української хартії вільної людини.....	с. 171
Менько С. М., Карпишин Н. І. Національно-ціннісне виховання молоді в умовах сучасних освітніх трансформацій.....	с. 178
Озтюрк Ярен, Карпишин Н. І. Освітня концепція лідерства Богдана Гаврилишина як чинник формування нової української еліти.....	с. 181
Олійник О. Й. Збереження та підтримка ментального здоров'я учасників освітнього процесу в умовах сучасних викликів.....	с. 183
Остапишин С. В. Громадянська освіта та національно-патріотичне виховання молоді на основі цінностей Української хартії вільної людини в умовах війни та повоєнної відбудови: досвід Монастириського будинку	

дитячої та юнацької творчості.....	с. 187
Плакса О. О., Карпишин Н. І. Внесок Богдана Гаврилишина у становлення демократичної України.....	с. 194
Пометун О. І. Громадянська освіта в умовах війни: що кажуть дані емпіричних досліджень і як це стосується позашкільної роботи.....	с. 196
Починок Ю. М. Ментальне здоров'я крізь призму цінностей Української хартії вільної людини.....	с. 198
Стрельніков В. Ю. Професійний розвиток вчителя у системі цінностей Української хартії вільної людини.....	с. 202
Стрийвус Н. Б., Шот Г. Г. Ідеї Богдана Гаврилишина та Українська хартія вільної людини як ціннісна основа розвитку освіти України в умовах війни та повоєнного відновлення.....	с. 206
Ступніцька І. В. Ціннісний фундамент Української хартії вільної людини в контексті сучасної освітньої трансформації.....	с. 211
Тих З. М. Формування громадянської ідентичності учнів на уроках англійської мови на основі цінностей Української хартії вільної людини...	с. 214
Ткачишина О. Р. Збереження ментального здоров'я в умовах війни.....	с. 216
Трубавіна І. М., Калгушкін Ю. Л., Острєцов В. В. Поняття про громадянське виховання в умовах війни.....	с. 220
Трубавіна І. М., Лисенко М. М., Редько С. О., Пірлік К. А. Поняття про безпекові простори і психосоціальну підтримку в них.....	с. 224
Фалович Н. М. Система цінностей Української хартії вільної людини у вимірах громадянськості та університетської свободи.....	с. 227
Харламов М. І., Чиркіна-Харламова М. А. Вплив Української хартії вільної людини на світогляд молодих українських рятувальників ДСНС України.....	с. 231
Хмельницька Є. В., Карпишин Н. І. Етика відповідальності Української хартії вільної людини: від світоглядного спадку Богдана Гаврилишина до виховання та психологічної стійкості молоді.....	с. 233
Хома С. О. Доброволець як приклад громадянського лідерства для молоді.	с. 236
Чередниченко О. Ю. Військово-патріотичне виховання як один із елементів забезпечення національної безпеки держави.....	с. 241
Чернецька Є. І., Карпишин Н. І. Спадщина Богдана Гаврилишина в дії: принципи відповідальності як основа громадянської активності української молоді.....	с. 245
Чорна М. І. Ідеї свободи та відповідальності Богдана Гаврилишина у парадигмі національного спротиву.....	с. 248
Шевчишена О. В. Стреси у професійній діяльності педагога та шляхи їх подолання.....	с. 255
Шеремета В. В. Українська школа стійкості: підтримка ментального здоров'я через цінності Української хартії вільної людини.....	с. 261
Шерстій О. О. Ідеї Богдана Гаврилишина та Українська хартія вільної людини: формування цінностей відповідального суспільства в умовах війни та повоєнної відбудови України.....	с. 266

Таким чином, система освіти є ключовим інструментом національно-патріотичного виховання, однак її ефективність значною мірою залежить від балансу між теоретичним навчанням і практичною діяльністю. Подолання проблеми надмірної теоретизації та недостатньої практики є одним із головних викликів сучасної освіти, вирішення якого безпосередньо вплине на якість формування молодого покоління України в умовах війни та у процесі її повоєнного відновлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Ст. 53 право на освіту; ст. 65 обов'язок захисту Вітчизни. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 19.05.2026).
2. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України : наказ Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 527. Положення щодо формування національної свідомості, патріотизму та громадянської активності молоді. URL: <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 19.05.2026).
3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Ст. 6 засади державної політики у сфері освіти; ст. 12 виховання як складова освітнього процесу; ст. 21 формування компетентностей і цінностей здобувачів освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 19.05.2026).
4. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. Ст. 5 мета освіти; ст. 11 виховний процес; ст. 15 формування ключових компетентностей учнів. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> (дата звернення: 19.05.2026).

УДК 929:005.523Б.Гаврилишин(043.2)

Гаврилишин Петро Михайлович,
orcid.org/0000-0002-1187-9028

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедр міжнародних відносин Карпатського національного університету ім. Василя Стефаника;

Гаврилишин Тетяна Юліанівна,
вчитель історії вищої категорії, «старший вчитель», завідувач Коропецького народного історико-краєзнавчого музею Коропецької ОТГ Чортківського району Тернопільської області

СЕКРЕТ УСПІХУ БОГДАНА ГАВРИЛИШИНА

Очевидно, єдиного «чарівного секрету» як стати успішним не існує. Втім, на нашу думку, таке дослідницьке завдання все ж має право на існування. Вважаємо, «формула успіху» є цілим комплексом різноманітних чинників, що полягає в поєднанні постійного самовдосконалення, чіткого планування цілей, емоційного інтелекту (EQ) та головне – наполегливості в дії. Успішні люди відрізняються тим, що не бояться робити кроки, навіть якщо існує ризик помилки. Дія замість прокрастинації, перехід від роздумів до щоденних кроків. Навіть найменший рух вперед краще за ідеальне очікування.

Спробуємо подивитися на «секрет» успіху, який може нам дати Богдан Дмитрович Гаврилишин (1926–2016) – українець, громадянин Канади, інженер, вчений-економіст, член Римського клубу, заслужений діяч науки і техніки України (з 06.03.1992), іноземний член Національної академії наук України, почесний консул України в Швейцарії (з 20.12.2002), меценат, філантроп, президент Фонду Богдана Гаврилишина (2010 – 2016) [1; 11; 14; 18, арк. 5, 11].

Богдан Гаврилишин належить до найбільш відомих успішних представників української еміграції та діаспори др. пол. ХХ – поч. ХХІ ст. Наукові напрацювання мислителя вивчали О. Геращенко [9, с. 116–120], М. Голянич [10, с. 472–474], біографію вченого описали Т. Гаврилишин і В. Гаврилишин [8, с. 208–214]. У Швейцарії про його життя написала В. Пуаеттон [17]. Короткі статті про Б. Гаврилишина є ще в кількох енциклопедичних виданнях [1; 11; 14]. Втім, у жодній із них немає більш повної інформації про його «секрет» особистого успіху. Одним із авторів вже розглядалося питання особистої ефективності життя і діяльності проф. Б. Гаврилишина на основі аналізу його мемуарів та даних інтерв'ю.

Метою публікації є доповнити наші попередні знання про особисту ефективність вченого, дослідити «таємний» секрет успіху Богдана Гаврилишина, враховуючи нововиявлені джерела, родинну атмосферу та новітні здобутки графології.

Богдан був наймолодшою дитиною серед чотирьох дітей подружжя Дмитра і Теодозії Гаврилишин. Батько, чи не перший в Галичині, вирощував хміль для броварні у Львові, а також експортував свиней до Данії спільно з одним партнером євреєм. Варто відмітити вагомий вплив Дмитра на свого сина в напрямі науки: «Мій батько воював у складі австрійської армії під час Першої світової війни й побував у Чехословаччині, Австрії та навіть у Північній Італії. Він помітив, що люди в тих країнах живуть набагато краще, і пов'язував це з вищим рівнем освіти, ніж той, який був у нас у Галичині (Західна Україна). Він прийшов до висновку, що має зробити все, щоб його діти мали змогу отримати найвищу можливу освіту» [3, с. 12]. Богдан навчався спочатку в с. Жизномирі біля Бучача, куди переїхала сім'я батька, далі в гімназіях Бучача (в 1939 – 1941 рр. – середня школа), Чорткова і Дрогобича.

Наприкінці літа 1944 р. його примусово вивозять як остарбайтера на працю до Австрії, що входила тоді до Третього Рейху. Збереглася копія сертифікату, виданого йому 17 жовтня 1944 р. в м. Лінц (Австрія), що підтверджував його особу як працівника азотного заводу [22, с. 478]. Тут важко працює і погано харчується [19, с. 35]. Після війни перебуває у таборах для переміщених осіб. В них віднаходить свого батька і брата, діє у Пласті, бажаючи у майбутньому вчитись в університеті, завершує повний курс гімназійної освіти. Наприкінці липня 1947 р. виїжджає до Канади працювати лісорубом. Цінним джерелом для нас є його перший щоденник, який юний Богдан вів протягом 1947–1948 рр. [21].

У ньому знаходимо цікавий запис за 18 червня 1948 р.: «Взявся читати «Getting the most out of life» (видавництво Reader's Digest Association, 1946, 250 с.). Це щось в роді «Твоє щастя в Твоїх руках». Я зайвий раз ствердив, що в мене брак стійкості, стабільності і тому постановив за всяку ціну скінчити студії. Книжка мене підбадьорила. Почуваюсь краще, певніший себе, більш нормальним ... Книжка справді добра і має на мене вплив. Буду вчитись черпати насолоду з викінчування розпочатих діл». Отже, юнак читав тогочасну

мотиваційну літературу, те, що ми зараз називаємо «позитивною психологією» [21, арк. 15].

Наведемо цитату із нотаток 19 червня: «Мені дуже сподобалася історія про серце Роберта Брюса, як аналогія до визначування цілей і прямування до них» [21, арк. 15, 15зв.]. Історія про серце короля Роберта Брюса – це середньовічна легенда про вірність присязі та безмежну відданість. Це епічний сюжет про те, як навіть після смерті правитель повів свій народ у бій, надихаючи на перемогу.

Нотатка 22 червня: «Книжка подобається мені чимраз більше. Я почуваюсь якимсь певнішим себе, сильнішим на душі» [21, арк. 16зв.]. Запис датований 30 червня, свідчить про його міркування над закономірностями внутрішнього світу людини та взаємодію при цьому із зовнішнім: «Пробудився вже в доброму гуморі. Говорив з Синамом про «ups ana downs» в настроях людини. Ця теорія твердить, що в людини є рівномірні періоди доброго і злого настрою і що зовнішні події під час цих періодів різно інтерпретуються. В мене мабуть на черзі періода «up» [21, арк. 19].

Донька вченого Патриція Шморгун-Гаврилишин відзначає вплив дитинства і обох батьків на формування та життєві орієнтири свого тата: «Мабуть я більше дам тобі психологічну картину, бо я психолог за освітою. І я думаю, як кожна історична постать прийшла до тих чи інших станів у своєму житті. Що відбувалося з тією маленькою дитиною в житті? Бо все найголовніше формується до 6 років життя. І я думаю, що найбільш ключова постать для мого батька була його мама Теодозія. На скільки я розумію, мій батько був маленький по росту і дрібненький, делікатний, і наймолодший. І вона завжди ставилася до нього по-особливому. Для кожної маленької дитини найважливішим є мамина безумовна любов. І я ніколи не бачила свою бабусю Теодозію, але я вірю, що вона дуже любила мого тата. І хоча більше до освіти його підштовхував батько. І дідусь чекав 48 років, щоб тато став доктором. І це теж було однією із причин чому всяко намагалися переїхати до Бучача. Дідусь завжди агітував за вищу освіту. Він казав, що без освіти ти – не вільна людина.

І тато закінчив Бучацьку школу, потім в таборі, потім був в університеті в Торонто, став магістром, Женевський університет на французькій мові» (16, арк. 1).

Додамо до нашої публікації в напрямі історії цікавий новітній підхід, що полягає у застосуванні до дослідження біографій методів графології і психології. Психологічний портрет складений на основі графологічного аналізу, що є провідним новітнім методом візуальної психодіагностики. 22 січня 2023 р. його здійснив тернополянин, психолог, графолог і фізіогноміст, в даний час військовослужбовець ЗСУ, старший лейтенант Штокалюк Дмитро Зіновійович (випускник ТНПУ ім. В. Гнатюка 2010–2015 рр. – «вчитель історії», 2015–2017 рр. – магістр «психолог, викладач психологічних дисциплін»). Як графолог брав участь у зйомці документального фільму «Таємниці великих українців. Богдан Хмельницький» та цілому ряді українських та закордонних телевізійних програм.

Наводимо результат аналізу почерку в рукописі Богдана Гаврилишина на документі про дозвіл публікації своїх двох авторських книг «Дороговкази в майбутнє» та «Залишаюсь українцем»:

Дата: 26.02.2012р.
Підпис: *Б. Гаврилишин* Богдан Дмитрович Гаврилишин

Зразок №1. Рукопис Б. Гаврилишина. 26 лютого 2012 року.

«Підпис і почерк створено людиною, яка займала активну життєву позицію, була життєлюбом, яка зберігала бодрість духу в складних і стресових ситуаціях. Людина легко знаходила спільну мову з людьми, не залежно від суспільного стану, завдяки своїй комунікабельності і зрозумілості (відсутність фальші і брехні, був прямолінійний у спілкуванні), вмінню зчитувати інших на підсвідомому рівні (подивився кілька секунд і зрозумів хто є хто). Характеризувався як амбітна і пробивна особистість, котра намітивши ціль цілеспрямовано йшла до неї. Життєві труднощі навряд завдавали йому значної

шкоди, після них він відновлювався і йшов вперед. Прагнув займати головні ролі в житті, знаходитись на перших місцях, бути головним, за потреби міг проявити свій жорсткий характер і змагальницьку лінію поведінки, навряд би дозволив «кинути себе під ноги і витерти їх об себе». Надавав перевагу інтелектуальному виду праці, йому легко давалась управлінська діяльність. В організації праці був скрупульозним і відповідальним, ретельно готувався до неї, збираючи спочатку інформацію, розбираючи її, лише потім швидко приймаючи рішення. Був вимогливий в першу чергу до себе, аж потім до інших. Інформацію і навички засвоював легко і швидко.

Бистро та легко змінював і коригував свої плани, якщо цього вимагала ситуація. Навряд любив ускладнювати собі життя, навпаки – спрощував, наскільки це можливо. Йому була властива швидка реакція на будь-який подразник, з однієї сторони це дуже добре, адже ставало в пригоді, коли треба було приймати швидкі рішення, з іншої – йому бракувало емоційної витримки, щоб тримати себе в руках, тобто його було легко спровокувати і вивести на емоції, після чого він «закипав». Зважаючи на логічне і критичне мислення, його було важко ввести в оману, тим більше водити за носа, хоча іноді йому була властива наївність і поверховість. Серед негативних рис слід виділити: себелюбство, гординя, негативне сприйняття порад, зауважень і критики. Останні зазначені риси могли допомогти, коли була деструктивна критика чи вплив, але, коли особа навряд бажає чути про негативну сторону своєї натури це погано. Також під час конфлікту сікся до останнього, доки це було можливо. Навряд, зважаючи на вік 86 років, коли він писав цей рукопис, він зберіг сильний особистісний потенціал, однак похилий вік взяв своє й помітно його фізичне послаблення у вигляді мінливого натиску, але раніше зазначені якості збереглись (великий, розлогий, кутуватий, розбірливий та акуратний підпис у вигляді прізвища з помірною кількістю розривів спрямований вгору, великі і широкі букви, рівна амплітуда почерку, мінливий натиск, перша половина підпису навантажена ініціальними буквами, перша з яких позначає ім'я, друга – прізвище, висока швидкість, правий нахил, шпороподібний розчерк,

підкреслення підпису зверху лінією від заголовних букв, крапка на початку підпису, синій колір чорнила, букви а, б, в, г, и, л, р, цифри 0, 1, 2, 6).

Отже, в екстраверта виявлено ознаки холерично-сангвінічного типу темпераменту, гіпертимного (активна, життєрадісна позиція, позитивне сприйняття світу – рос. «весельчак»), демонстративного, збудливого і афективно-екзальтованого типу (чергування коливань настрою) за К. Леонгардом, епілептоїдного (владна, напориста особистість, яка вміє відстоювати свої інтереси) та істероїдного (жага бути в осередку уваги, потреба похвали оточуючих людей, любитель слави) типів за А. Личко, архетипів Ареса (войовничість і стійкість відстоювання своїх інтересів), Гермеса (легко знаходить спільну мову з людьми) і Зевса (далекоглядність, бачення перспективи, потяг до контактів із сильними світу цього). Екстраверт сенсорного типу (орієнтація на свої 5 відчуттів, войовничість і заповзятливість. На слово не вірив, був схильний до перепроверяння, прискіпливий до дрібниць, любив більше опиратися на перевірені дані, оперував мовою фактів і даних. Спрямований на зовнішній світ, легко знайомиться з людьми, заводить контакт). Типовий логік – говорив мовою фактів, мав звичку планувати заздалегідь, слідувати плану. Дисциплінований і вимагав цього від інших. Мав жорсткий характер – хто його зачепив – потім шкодував – відразу реагував. Йому була властива категоричність і різькість. Мав «гострий язик» – коли його зачепити. В особистому та діловому житті любив керувати. Волелюбний і марнотратний, але при цьому міг бути за потреби ощадливим» [20, арк. 1–2.].

Богдана Гаврилишина можна впевнено назвати ефективною особистістю, адже йому вдалося зробити своє життя гармонійним і збалансованим, де не було прориву в одній сфері за рахунок іншої. Що цікаво, у своїх наукових пошуках теж досліджував питання ефективності, але ефективності не однієї особи, а цілих суспільств [2]. Він жив не тільки навчанням і наукою, а був також і знаним громадським діячем, особливо в Пласті [5]. Під час аналізу його біографії помічається, що він був надзвичайно проактивним та ініціативним. Так, репрезентував Спілку української молоді на загальноканадському рівні та

усю канадську молодь (ще не маючи громадянства Канади), на Світовій асамблеї молоді в Африці. Свідомо вступив здобувати знання у женевський Центр навчання менеджменту (робив кілька спроб), де блискуче себе проявив. За 2 роки Богдан Гаврилишин, на запрошення директора, переїжджає працювати в цій навчальній інституції викладачем. Ставши зрештою сам директором цієї інституції, вчений відвідав багато держав, став званою людиною у світі. Завдяки закликам та бажанню батька здобув науковий ступінь з економіки в університеті Женеві у 1975 р. Пішовши на пенсію, вчений вирішує присвятити себе Україні, застосовуючи напрацьовані дружні контакти та величезний досвід.

Варто відзначити, що Богдан Гаврилишин належить до тих нечисельних постатей української еміграції, які повернулися на Батьківщину та активно включилися в процес її розбудови. Будучи директором навчально-наукової інституції Міжнародний інститут менеджменту у Женеві, він розпочинає співпрацю із Державним комітетом із питань науки і техніки СРСР. Під час візиту до СРСР у 1988 р. вчений почав налагоджувати контакти в Україні, передбачаючи її незалежність та бажаючи присвятити їй решту свого життя. Богдан Гаврилишин стабільно нарощує свій авторитет в Україні, створює ряд інституцій, що і досі сприяють розвитку демократії та громадянського суспільства в Україні: Міжнародний інститут менеджменту в Києві, Міжнародний благодійний фонд «Відродження», Міжнародний центр перспективних досліджень [3, с. 208–223]. Вчений офіційно був радником Л. Кравчука та прем'єр-міністрів В. Ющенко, А. Кінаха та В. Януковича (на короткий час і без офіційної згоди науковця), співпрацював з відомими представниками української еліти періоду незалежності.

Зрештою, отримавши велике розчарування від контактів і співпраці з українськими політиками, вчений кладе єдину надію на молодь. Саме для цього у 2010 р. засновує Благодійний Фонд Богдана Гаврилишина, за мету діяльності якого ставить підготовку української молоді, яка б вивчила як функціонують передові країни Європи, увібрала набутий досвід та змогла, покладаючись на

його теорію ефективності суспільств, успішно реформувати рідну державу [12]. Наступного року після відходу вченого, у 2017 р. фонд перезасновано його дітьми та дружиною з уже підкорегованою назвою Фонд Родини Богдана Гаврилишина [13].

Життєвий шлях Богдана Гаврилишина є нетиповим та надзвичайно цікавим. Він показав неймовірний успіх, пройшовши шлях від народження у звичайному галицькому селі до світових вершин будучи директором Міжнародного інституту менеджменту у Женеві, експертом для урядів та корпорацій, радником для політиків. Маючи вроджену цікавість до пізнання світу, Богдан Гаврилишин зробив на еміграції, в чужих державах, чудову кар'єру. Свої мемуари «Залишаюсь українцем» він завершує роздумами про «Мистецтво життя»: «Просування у нашому особистісному розвитку йде від знання до розуміння і врешті до мудрості. І саме завдяки мудрості ми можемо розвиватися, вчитись мистецтва життя. Ключовими елементами цього мистецтва є здатність суміщати те, що ми хочемо, з тим, що можемо, роботу й сім'ю, раціональне й емоційне в нас, особисті досягнення і вплив на життя людей поряд з нами з метою зробити його кращим, повнішим і щасливішим. Мистецтво життя – це пошук гармонії, уникання конфліктів – внутрішніх та з іншими. Вчитися, мріяти, діяти. З ентузіазмом, оптимізмом, захопленням» [3, с. 282].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Віднянський С. Гаврилишин Богдан Дмитрович. Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник. Вип. 5. Біографічна частина: А–М / відп. ред. М. М. Варварцев. Київ : Інститут історії України НАН України, 2014. С. 88–89.
2. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутнє: Доповідь Римському Клубові. : 3-тє вид., допов. Київ : Пульсари. 2009. 248 с.
3. Гаврилишин Б. Залишаюсь українцем: спогади. Київ : Пульсари, 2011. 288 с.
4. Гаврилишин Б., Дзюба І. Діалог. Київ : Вид. Укр. Всесвіт. Координац. Ради та Респ. асоц. українознавців, 1995. 159 с. (Додаток до журналу «Сучасність» 1995. Січень, ч. 1).
5. Гаврилишин П. Богдан Гаврилишин і Пласт // *Літопис Волині*. 2022. Вип. 27. С. 37-43.
6. Гаврилишин П. Богдан Гаврилишин та культурне життя в повоєнних таборах Ді-Пі на території Німеччини (1945–1947). Новітня доба / гол. ред. Михайло Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2023. Вип. 11. С. 264–276. DOI: 10.33402/nd.2023-11-264-276

7. Гаврилишин П. Особиста ефективність Богдана Гаврилишина // *Актуальні питання гуманітарних наук*. № 65. 2023. Т. 1 С. 23–30.
8. Гаврилишин Т.Ю., Гаврилишин В.П. Коропець. Історія і спогади. Тернопіль : Воля, 2004. 240 с.
9. Геращенко О. Економіка ХХІ: країни, підприємства, людини. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Фоліо, 2019. 313 с.
10. Голянич Михайло. «Футурологія. Філософія майбуття»: монографія. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2017. 540 с.
11. Железняк М. Гаврилишин Богдан Дмитрович. *Енциклопедія Сучасної України* / ред.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. Т. 5. URL : <https://esu.com.ua/article-27985> (дата звернення: 26.12.2022).
12. Історія фонду. URL : <http://bhfoundation.com.ua/ourfoundation/history.html> (дата звернення: 26.12.2022).
13. Місія. URL : <https://bhfamily.org/> (дата звернення: 26.12.2022).
14. Мельничук Б. Гаврилишин Богдан-Володимир Дмитрович. *Тернопільський енциклопедичний словник* : у 4 т. / редкол.: Г. Яворський та ін. Тернопіль : Видавничо-поліграфічний комбінат «Збруч», 2004. Т. 1: А–Й. С. 315–316.
15. На хвилях океану. 30. VII. 1947 (газета). 2 арк. № 329 в інвентарній книзі №2 підрозділу Коропецького народного історико-краєзнавчого музею «кімната-музей Богдана Гаврилишина».
16. Науковий етнографічний архів Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (НЕАФІПМВ ПНУ ім.В.Стефаника). Ф.3. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 1–16.
17. Пуаеттон В. Невтомний мандрівник Богдан Гаврилишин : біопр. / пер. з франц. І. Відлер. Київ : Славутич-Дельфін, 2015. 144 с.
18. Центральний державний архів громадських об'єднань та українці. Ф. 334 (Гаврилишин Богдан Дмитрович (1926-2016), громадсько-політичний діяч, економіст). Оп. 1. Спр. 2 (Особисті документи...). 20 арк.
19. Чубай В. Богдан Гаврилишин: «Не національність людини прокладає стежку до певних успіхів, а почуття національної гідності, хоч би якою була ваша національність» : запис інтерв'ю 2015 р. *Наша Перспектива*. № 35, січень-грудень 2021. С. 34–37.
20. Штокалюк Д. Графологічний розбір почерку Богдана Гаврилишина. 2 арк. Домашній архів Петра Гаврилишина.
21. Щоденник Богдана Гаврилишина з 22 липня 1947 до 20 червня 1948. Bremeňhawen-ATLANTIC- HALIFAX, MINIPUKA. 19 арк. № 328 в інвентарній книзі №2 підрозділу Коропецького народного історико-краєзнавчого музею «Кімната-музей Богдана Гаврилишина».
22. Havrylyshyn P. Zhernokleiev O. Roguski R. Bohdan Hawrylyshyn – the youth of the future economist (1926–1944) // *Historia i Świat*. 2023. 12. P. 469–480. DOI 10.34739/HIS.2023.12.30